

Міністерство освіти і науки України
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ХУАН ЦЗІНШЕН

УДК 371.134:745/749.011.071.4(043.3)

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ
В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА**

13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Хмельницький – 2017

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Бужина Ірина Вячеславівна,
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», професор кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Кондрацька Людмила Анатоліївна,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, професор кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва;

кандидат педагогічних наук
Яцишин Роман Михайлович,
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», доцент кафедри методики викладання образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва.

Захист відбудеться «01» липня 2017 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 70.145.01 у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії за адресою: зала засідань, вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії за адресою: вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013; та на сайті академії за адресою: www.kgra.km.ua.

Автореферат розісланий «27» травня 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Б. С. Крищук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Дослідницький інтерес до проблеми естетичного як соціального та культурного феномена визначається його місцем та роллю в житті сучасного суспільства й особистості в умовах глобалізації та інформатизації суспільства. Незважаючи на те, що в законодавчих і нормативних документах (Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.), Концептуальні засади реформування середньої освіти (Концепція «Нова українська школа») (2017 р.), Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах (2004 р.), Комплексна програма художньо-естетичного виховання у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах (2004 р.) постульовано пріоритетне значення культурно-мистецької (естетичної) освіти молоді, на межі ХХ–ХХІ ст. спостерігається суттєве зниження значення естетики практично в усіх сферах життєдіяльності людини, його поступове сходження з «арени» активної соціальної дії та переміщення на периферію суспільного життя, втрата до нього відчутної суспільної уваги, зокрема в освітній площині. Руйнація естетичного феномена, що належить винятково людському способу життя та діяльності, за висловом Т. Андрущенко, це руйнація Гуманізму і Людяності, і якщо людство не знайде способу зупинити цю тенденцію, не поставить протектор агресивній бездуховності в широкому розумінні цього поняття, йому загрожує катастрофа, можливо, ще з більш тяжкими наслідками, ніж ті, що продукуються іншими глобальними проблемами сучасної цивілізації. Беззаперечною є роль освіти у формуванні ціннісного ставлення молоді до естетичного, а естетична позиція вчителя мистецьких дисциплін забезпечує формування естетичного світовідношення тих, хто навчається.

Теоретичну основу дослідження становлять наукові праці вчених у контексті: підготовки майбутніх учителів у сучасних умовах (В. Андрущенко, Г. Балл, І. Бех, О. Болюбаш, І. Бужина, С. Гончаренко, Н. Гузій, І. Зязюн, В. Кремень, З. Курлянд, Н. Ничкало, О. Пехота, Л. Романишина, О. Савченко, С. Сисоєва); художньо-естетичного розвитку студентської та учнівської молоді (В. Бутенко, Г. Тарасенко, І. Зязюн, А. Козир, Л. Кондрацька, Л. Левчук, М. Лещенко, Л. Масол, Н. Миропольська, О. Олексюк, В. Орлов, О. Отич, Г. Падалка, О. Рудницька, О. Шевнюк, Г. Шевченко, О. Щолокова, Р. Яцишин та ін.); фундаментального аналізу категорії «світогляд» (А. Азархін, Р. Арцишевський, М. Ашманіс, В. Бутенко, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, С. Кримський, В. Мазепа, Н. Менчинська, Е. Моносзон, Т. Ойзерман, О. Реброва, Н. Реутова, О. Рудницька, А. Спіркін, В. Табачковський, В. Черноволенко, В. Шинкарук та ін.).

Окремі аспекти формування різних видів світогляду особистості були предметом наукових напрацювань учених: феноменологію естетичного світогляду майбутніх учителів гуманітарного профілю розкрито І. Зеленою; О. Горожанкіною досліджено особливості формування професійного світогляду педагогів-музикантів; культурно-естетичні домінанти формування національного світогляду висвітлено в дослідженнях Н. Кочури; потребу формування цілісного

світогляду особистості доведено Л. Потапюк; художній світогляд виступив предметом наукових зацікавлень О. Артюхової, К. Васильковської; Г. Бондар, Г. Усачова досліджували особливості формування гуманістичного світогляду особистості.

Проблемне поле естетичного світогляду людини представлено у наукових джерелах дефінітивним різноманіттям: естетична свідомість (Г. Аapresян, В. Бітаєв, С. Гольдентрихт, В. Горинь, Н. Кіященко, Н. Лейзеров); естетичні погляди (І. Зязюн, Л. Кунчева); естетичні потреби (М. Афанасієв, Н. Джидарьян, О. Іліаді); естетичний смак (Т. Бабенко, Л. Гончаренко, Н. Калашник); художньо-естетичний смак (О. Ігнатович, Л. Каган, В. Радкіна); естетичні оцінки (В. Бутенко, Н. Гоголь, О. Горохова, Л. Коваль, Н. Крилова, О. Рудницька); естетичні здібності (М. Колесник); естетичні почуття (Б. Кубланов, М. Кір'ян, О. Прушковська, Б. Сафронов, Л. Юлдашев); естетичні інтереси (Л. Косяк); естетичне мислення (Н. Бровко), естетичне сприйняття (Г. Аapresян, І. Зязюн, П. Мезенцев, Т. Шмельова, П. Якобсон); естетичний ідеал (Є. Громов, Г. Падалка); естетичні цінності (В. Софіщенко, Л. Столович, Б. Цоконава); світопереживання (Н. Гітун); світоглядна культура (С. Дорогань, В. Смікал, В. Табачковський); світовідношення (О. Івшкіна, М. Ткач); світоглядні орієнтації (Л. Кривега); світосприймання (Т. Шмельова).

На сучасному етапі розвитку освіти вчені приділяють увагу розробці нових форм і методів удосконалення культурологічної (О. Шевнюк), фахової (О. Піддубна), образотворчої (О. Кайдановська) та художньо-педагогічної (О. Каленюк) підготовки майбутніх педагогів-художників; обґрунтовано концепцію формування професійної культури вчителя образотворчого мистецтва як композиційної діяльності (М. Пічкур) та концепцію творчого розвитку вчителя образотворчого мистецтва (С. Коновець); творчі здібності педагога-художника (Л. Покровщук, М. Стась) покладено в основу формування його методичної (О. Бараболя) та естетичної й поліхудожньої (Г. Сотська) компетентності. Творча індивідуальність фахівця-освітянина (О. Отич) зумовила виокремлення в наукознавчих студіях спеціальної педагогіки мистецтва (Г. Падалка, О. Рудницька).

Водночас естетичний світогляд учителя образотворчого мистецтва ще не був предметом дисертаційних досліджень.

Актуальність обраного напряму дослідження підсилюється низкою *суперечностей* між:

- високими вимогами суспільства до професіоналізму майбутнього вчителя образотворчого мистецтва та невідповідністю цим вимогам традиційної системи їхньої образотворчої та загальної підготовки в педагогічних ВНЗ;

- об'єктивною потребою сучасного суспільства в педагогах, яким притаманний цілісний світогляд, зокрема – естетичний, та недостатнім рівнем сформованості естетичного світогляду випускників педагогічного ВНЗ;

- потребою формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва та недостатнім методичним забезпеченням цього процесу;

– потребою організації систематичної цілеспрямованої діяльності щодо формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва в освітньому середовищі педагогічного ВНЗ та відсутністю комплексу педагогічних умов, що його забезпечують.

Таким чином, актуальність проблеми, недостатня теоретична й практична її розробленість та потреба усунути визначені суперечності зумовили вибір теми дослідження: **«Педагогічні умови формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до наукової теми кафедри педагогіки «Інтегративні технології формування і розвитку особистісних та професійних якостей майбутніх фахівців» (номер державної реєстрації 0105U000190), що входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Роль автора в науково-дослідній роботі полягає в розробці напрямів удосконалення підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва – спеціальних педагогічних умов, що забезпечують формування естетичного світогляду в студентів, як невід'ємного елемента їхнього професіоналізму та компетентності.

Тему дисертації затверджено вченою радою ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 2 від 25.09.2014 р.).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні й експериментальній апробації педагогічних умов і структурної моделі формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Відповідно до мети дослідження було окреслено основні **завдання**:

1. На основі аналізу наукової літератури уточнити зміст базових понять «світогляд», «естетичний світогляд учителя»; урахувуючи специфіку професійної діяльності вчителів образотворчого мистецтва, науково обґрунтувати зміст феномена «естетичний світогляд учителя образотворчого мистецтва».

2. Визначити компоненти, критерії, показники та рівні сформованості естетичного світогляду вчителів образотворчого мистецтва.

3. Визначити, науково обґрунтувати педагогічні умови та розробити структурну модель формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

4. Експериментально перевірити ефективність педагогічних умов та структурної моделі формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі навчання у педагогічному ВНЗ.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Предмет дослідження – педагогічні умови та структурна модель формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Методи дослідження: для розв'язання визначених завдань та досягнення мети використано загальнонаукові методи дослідження: *теоретичні* – вивчення та аналіз філософської, психолого-педагогічної, методичної літератури,

нормативних джерел, наукового доробку вітчизняних та зарубіжних науковців з проблеми формування естетичного світогляду – для накреслення понятійних меж досліджуваного феномена та його сенсового навантаження; логіко-системний аналіз, класифікація, аналогія, індукція, дедукція, узагальнення науково-теоретичних і практичних даних – для з'ясування педагогічних умов формування естетичного світогляду в студентів; моделювання – для розробки моделі формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва; порівняння отриманих даних – для з'ясування причинно-наслідкових зв'язків та залежностей; *емпіричні* – спостереження, анкетування, опитування, бесіди, психологічні тести та методики – для з'ясування та перевірки засобів реалізації педагогічних умов; педагогічний експеримент – для визначення вихідного рівня сформованості естетичного світогляду в студентів та перевірки ефективності визначених педагогічних умов і структурної моделі; кількісний та якісний аналіз результатів дослідження з використанням методів *математичної статистики* з використанням непараметричного критерію Пірсона χ^2 .

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

уперше визначено та науково обґрунтовано педагогічні умови формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва (інтеграція дисциплін психолого-педагогічного циклу та дисциплін мистецького спрямування; насичення навчально-виховного середовища ВНЗ естетичним змістом; фасилітаційна підтримка становлення творчої особистості майбутнього вчителя образотворчого мистецтва); розроблено структурну модель, що складається з трьох блоків (цілепокладання, змістовий, результативний), кожен із яких характеризується локальними можливостями, водночас їх взаємозв'язок віддзеркалює системно-цілісну єдність педагогічних умов, що забезпечує можливість цілеспрямованого впливу на особистісно орієнтований, практико орієнтований та інтеграційний компоненти естетичного світогляду майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

удосконалено структуру естетичного світогляду вчителів образотворчого мистецтва (особистісно орієнтований, практико орієнтований та інтеграційний компоненти); критерії їхнього оцінювання (особистісний, практичний та професійний), показники сформованості естетичного світогляду студентів (за особистісним критерієм: творчі здібності, естетичний смак, естетичне мислення; за практичним критерієм: здатність до художньо-естетичної оцінки творчих продуктів, естетичні знання, мистецька компетентність; за професійним критерієм: емоційний інтелект, критичне мислення, педагогічно-творчі вміння); змістові характеристики рівнів сформованості естетичного світогляду в студентів (високий, середній, низький);

подальшого розвитку дістала методика формування особистісних та професійно значущих якостей майбутніх учителів образотворчого мистецтва; змістове наповнення понять «світогляд», «естетичний світогляд учителя».

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що матеріали дослідження можуть бути використані в системі вищої освіти при оновленні змісту професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва в

педагогічних ВНЗ, як-от: при вдосконаленні змісту нормативних курсів «Педагогіка», «Педагогіка вищої школи», «Вступ до спеціальності», «Методика викладання образотворчого мистецтва», під час проходження студентами педагогічної практики, виконання кваліфікаційних робіт (курсівих, дипломних); у системі неперервної, післядипломної освіти й підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** в освітній процес ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт про впровадження № 2416/16 від 11.10.2016 р.), Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (акт про впровадження № 125 від 13.10.2016 р.), Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (акт про впровадження № 37/1 від 01.11.2016 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки та результати дослідження доповідалися на науково-практичних конференціях різного рівня, серед яких: *міжнародні* – «Modern tendencies in pedagogical education and science of Ukraine and Israel» (Ariel, 2016), «Pedagogika. Naukowe Wyszukaj» (Warszawa, 2015); *всеукраїнські* – «Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя» (Вінниця, 2016), «Гуманітарні науки сьогодні: обговорення актуальних проблем» (Краматорськ, 2016).

Наукові розробки автора та результати дослідження обговорювалися та отримали схвальні відгуки на засіданнях кафедри педагогіки та науковому семінарі педагогічного напрямку ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (2014–2016 рр.).

Публікації. Результати дисертації висвітлено в 11 одноосібних публікаціях автора, з яких 6 відображають основні наукові результати дисертації (зокрема, 3 публікації в зарубіжних наукових виданнях, 3 публікації у вітчизняному науковому фаховому виданні, включеному до міжнародних наукометричних баз), 3 – апробаційного характеру, 3 публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (384 найменування, з них 7 – іноземними мовами), 3 додатків на 63 сторінках. Загальний обсяг роботи складає 294 сторінок друкованого тексту, основний зміст викладено на 191 сторінці. Роботу ілюстровано 12 таблицями та 5 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, її актуальність; указано на зв'язок з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів; подано відомості про впровадження, апробацію та опублікування результатів дослідження; вказано структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «Теоретичні засади проблеми формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва» – охарактеризовано

особливості професійної діяльності вчителів образотворчого мистецтва та своєрідність їхньої професійної підготовки у ВНЗ; представлено науково-теоретичні інтерпретації феномена «естетичний світогляд» у наукових джерелах; висвітлено зміст та описано структурні компоненти естетичного світогляду вчителів образотворчого мистецтва.

Теоретико-методологічною базою дослідження є наукові напрацювання з проблем філософії творчості (М. Бахтін, М. Бердяєв, М. Боришевський, О. Лосев); психології творчості (Л. Виготський, Л. Єрмолаєва-Томіна, О. Лук, В. Моляко, В. Рибалка); педагогічної творчості (Н. Кічук, Л. Кондрашова, С. Сисоєва); обґрунтування механізмів становлення творчої особистості (В. Орлов); прагнення людини до самореалізації у творчості (К. Роджерс, Е. Фромм).

Аналіз наукових напрацювань учених уможливив накреслення основних дослідницьких напрямів наукового пошуку в розумінні специфіки професії педагога-митця, складність якої полягає в певній «неусталеності» феноменів *естетичне* та *мистецьке, образотворче* та *художнє*, їхній підпорядкованості.

Осмислення феномена «світогляд» визначається науковою позицією І. Беха, М. Боришевського, І. Зязюна, які наголошували, що саме у світоглядних орієнтаціях людини, її сподіваннях, прагненнях, ідеалах та настановах втілюється духовність усієї нації, тобто світогляд зумовлює осмислення людиною гуманістичного сенсу мети особистісної та професійної діяльності. Аналіз наукових концепцій, у яких розкрито феноменологію світогляду, довів наявність концептуального зв'язку феноменів «естетичне» та «духовне» (за О. Наконечною).

Аналіз довідкових джерел довів, що світогляд є системою поглядів людини на себе, довколишній світ, природу та суспільство, зумовлені цими поглядами її ідеали, переконання, принципи пізнання дійсності.

Ураховуючи наукову позицію М. Ашманіса, О. Рудницької, В. Шинкарука, В. Черноволенка, поняття «світогляд» конкретизуємо в дослідженні як форму свідомості, що визначає поведінку людини та шляхом переконань відображає сутність сукупних суспільних відносин, до яких залучається людина; світогляд є стрижнем культури, що об'єднує у свідомості людини знання про світ і саму себе, визначає пріоритет тих чи тих цінностей, спрямовує функціонування різних ланок суспільства, зокрема освіти. Правомірність виокремлення естетичного світогляду як типу світогляду особистості доведено видатним вітчизняним ученим В. Шинкаруком.

Концепт «естетичне» в дослідженні розглядається як соціальний феномен, особливий спосіб, продукт і результат адекватного споглядально-чуттєвого, художньо-емоційного відображення певної предметності, реалізованої в дійсності згідно з її внутрішньою сутністю в найбільш досконалій формі (за Т. Андрущенко). Правомірність виокремлення естетичного світогляду в системі особистісних та професійних координат учителя мистецького профілю доведено на основі наукових напрацювань учених: Н. Авер'янова (висвітлено роль мистецтва у світоглядному становленні особистості); А. Азархін Г. Апресян, А. Зись, Н. Кіященко, Ф. Кондратенко, Н. Лейзеров (досліджено світогляд у

контексті естетичного розвитку особистості); В. Бітаєв (обгрунтовано значення естетичного виховання у формуванні світогляду особистості); Л. Кондрацька (розроблено теорію та технологію культурологічної підготовки майбутніх учителів художньо-естетичних спеціальностей); В. Мазепа (доведено зв'язок світогляду та мистецтва); О. Наконечна (потлумачено концепт «естетичне» як тип духовності); Д. Скринник-Миська (представлено еволюцію світоглядно-філософських засад українського образотворчого мистецтва); В. Смікал (описано значення мистецтва в розвитку світоглядної культури особистості); Т. Шуртакова (висвітлено напрями формування світогляду студентів засобами мистецтва).

Доведено, що педагоги-художники є носіями позараціонального способу духовного пізнання світу, яким властиве «поривання за межі буденного», а творчий потенціал обдарованої людини зумовлює своєрідність його світовідчуття, світорозуміння, світовідношення, а відтак – світогляду.

Опираючись на результати наукових досліджень В. Бутенка, О. Горожанкіної, І. Зеленої, З. Курлянд, О. Ребрової, О. Рудницької, поняття *«естетичний світогляд учителя»* конкретизуємо як інтеграційне професійно-особистісне утворення, яке стимулює самореалізацію педагога як суб'єкта професійно-педагогічної діяльності, забезпечує його детермінацію у сфері краси, дозволяє ефективно здійснювати творчу педагогічну діяльність.

Потенціал мистецтва тісно пов'язаний із художньо-естетичним та морально-етичним вихованням зрелого покоління, а образотворче мистецтво є могутнім засобом відображення духовного життя народу (за В. Сухомлинським). Професійна діяльність учителя образотворчого мистецтва з художньо-естетичного виховання школярів полягає у створенні умов для духовного збагачення особистості учня засобами мистецтва, формуванні його естетичної культури, світоглядних уявлень, ціннісних художніх орієнтацій у соціокультурному просторі (В. Бутенко, Л. Масол).

З'ясовано, що специфіка професійної діяльності вчителів образотворчого мистецтва пов'язана з їхньою емоційно-чуттєвою сферою, розвиненим образним, естетичним, критичним, метафоричним мисленням, творчою уявою, широтою пізнавальних та естетичних інтересів, здатністю мислити нестандартно та панорамно. Пошук учителями образотворчого мистецтва культурно-детермінованих шляхів вирішення завдань професійної діяльності базується на наявності в них естетичного світогляду.

Естетичний світогляд учителів образотворчого мистецтва визначено як інтеграційний особистісно-професійний конструкт, що детермінує самореалізацію педагогів як суб'єктів професійно-педагогічної та мистецької діяльності, забезпечує розгортання широкого спектру їхньої самореалізації в мистецьких координатах, дозволяє ефективно здійснювати естетико-творчу педагогічну діяльність, використовуючи культурно-естетичні еталони як критерії оцінки при вирішенні проблем життєвого та професійного характеру.

До структури естетичного світогляду вчителів образотворчого мистецтва належать: система особистісних координат учителів, що віддзеркалює природжені здібності педагогів, їхній творчий потенціал та внутрішні інтенції, – *особистісно*

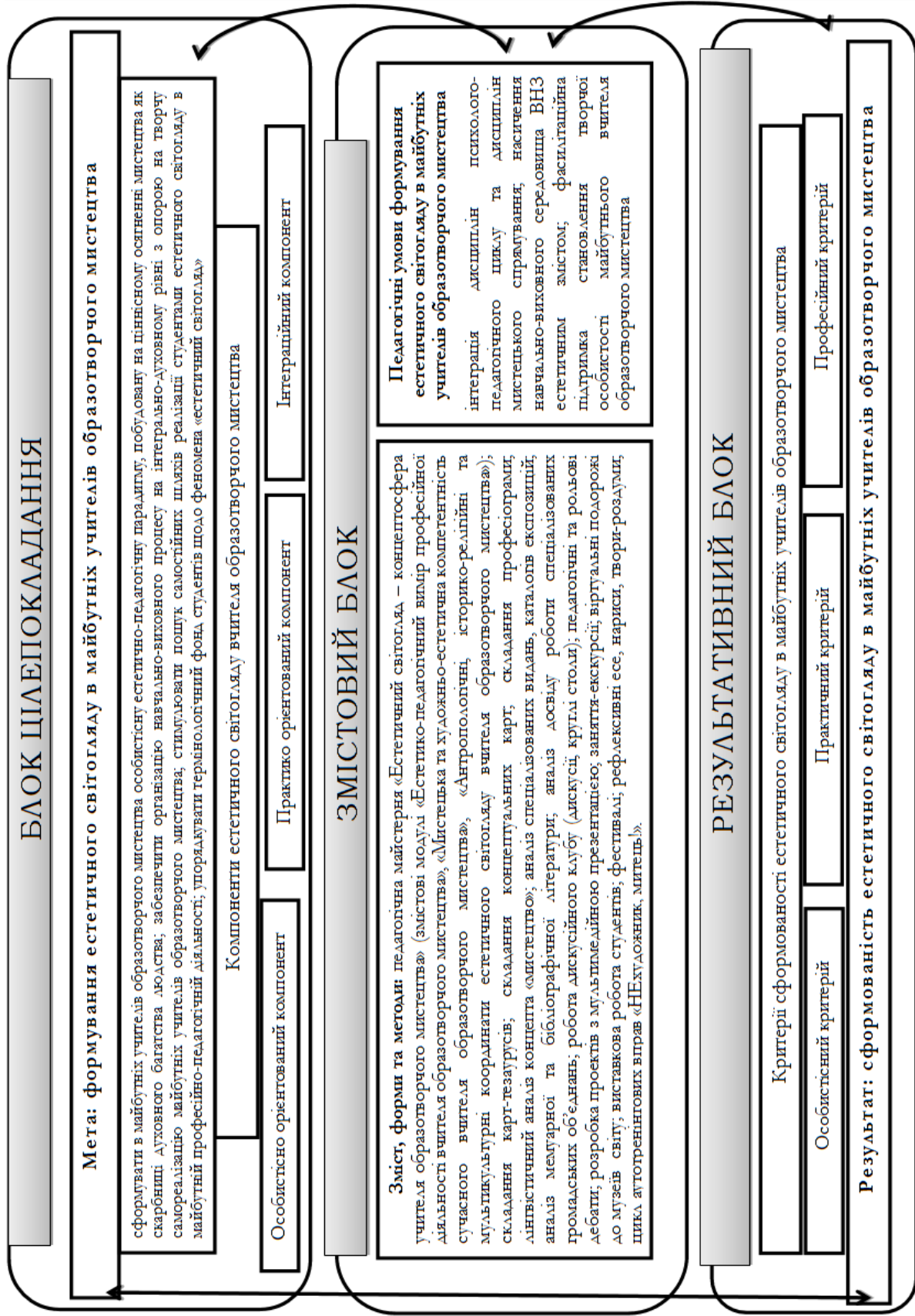
орієнтований компонент; система фахових знань, умінь, здібностей та функціонально-художніх можливостей, – *практико орієнтований компонент*; систему професійних характеристик, що віддзеркалюють специфіку педагогічно-творчої діяльності як педагогів-художників, – *інтеграційний компонент*.

У другому розділі – «Педагогічні умови та структурна модель формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва у процесі навчання у педагогічному ВНЗ» – науково обґрунтовано сукупність педагогічних умов, що забезпечують формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва; розроблено структурну модель формування естетичного світогляду, її структуру; висвітлено логіку та методику здійснення експерименту.

На основі аналізу науково-педагогічних джерел, у яких розкрито способи та напрями формування естетичного світогляду майбутніх учителів різного профілю, з опорою на специфіку професійної діяльності вчителя образотворчого мистецтва, своєрідність їхньої професійної підготовки у ВНЗ та власний досвід (викладацький та художній) визначено, що формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва відбуватиметься ефективно, якщо реалізувати в процесі їхньої підготовки такі педагогічні умови: інтеграція дисциплін психолого-педагогічного циклу та дисциплін мистецького спрямування; насичення навчально-виховного середовища ВНЗ естетичним змістом; фасилітаційна підтримка становлення творчої особистості майбутнього вчителя образотворчого мистецтва.

Інтеграція дисциплін психолого-педагогічного циклу та дисциплін мистецького спрямування в навчанні покликана скоординувати та досягти функціональної єдності між фаховими (у контексті дослідження – «мистецькими» або «художніми») та психолого-педагогічними знаннями, що переформатує пізнавальну сферу майбутніх учителів образотворчого мистецтва та сприятиме формуванню цілісного, ціннісного та свідомого позитивного ставлення на рівні переконань до педагогічної та художньої діяльності. Насичення освітнього середовища ВНЗ естетичним змістом увиразнює культурний контекст життєвого простору майбутніх учителів образотворчого мистецтва, формуючи специфічне змістово-культурне поле з естетичними характеристиками, у якому відбувається становлення творчої індивідуальності майбутніх педагогів-художників, оформлюється їхній власний естетико-педагогічний стиль, розвивається професійно-художній «почерк». Фасилітаційну підтримку становлення творчої особистості майбутнього вчителя образотворчого мистецтва тлумачимо як продуктивну взаємодію в підсистемі «викладач-студент», з метою професійного розвитку студента як вчителя та творчого розвитку як митця.

Розроблено структурну модель (рис. 1), що складається з трьох блоків (цілепокладання, змістовий, результативний), їхній взаємозв'язок віддзеркалює системно-цілісну єдність педагогічних умов, що забезпечує можливість цілеспрямованого впливу на особистісно орієнтований, практико орієнтований та інтеграційний компоненти естетичного світогляду майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Рис. 1 Структурна модель формування естетичного світогляду майбутніх учителів образотворчого мистецтва

Відповідно до структури естетичного світогляду вчителів образотворчого мистецтва визначено критерії та показники сформованості естетичного світогляду в студентів.

До *практичного* критерію належать ті показники, що забезпечують практичний бік професії, тобто необхідний функціонал учителя образотворчого мистецтва, як-от: *здатність до художньо-естетичної оцінки творчих продуктів, мистецьку компетентність, естетичні знання*, що складають платформу для формування свідомого позитивного ставлення на рівні переконань студентів до естетичного світогляду. До *особистісного* критерію входять *творчі здібності, естетичний смак, естетичне мислення* учителя-митця, що складають його «індивідуально-забезпечувальний» профіль як суб'єкта діяльності. Показниками *професійного* критерію обрано ті особистісні якості майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, які належать до суто професійного аспекту діяльності вчителя-митця, тобто його професійно значущі якості як педагога-художника: *педагогічно-творчі вміння, критичне мислення* поряд із розвиненим *емоційним інтелектом* дозволяє нівелювати негативні трансформації в професійній діяльності, що зумовлюються складністю творчої діяльності (своєрідність емоційно-чуттєвої сфери, ірраціональний спосіб засвоєння дійсності).

Відповідно до показників сформованості естетичного світогляду було охарактеризовано високий, середній та низький рівні його сформованості в майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

У студента, якому притаманний *високий рівень* сформованості естетичного світогляду, яскраво виражені творчі здібності, у роботі з живопису, креслення, ліплення, моделювання він демонструє розвинений естетичний смак, його роздуми щодо естетики, живопису, художньої та професійно-педагогічної діяльності свідчать про наявність розвиненого естетичного мислення. Молода людина здатна до коректної та аргументованої художньо-естетичної оцінки власних творчих продуктів, виявів творчості учнів, колег-митців, при цьому естетичні знання сформовані в неї системно та віддзеркалюють загальну мистецьку компетентність. Студент правильно добирає композицію вербальних та невербальних засобів спілкування з іншими, йому властивий активний емоційний інтелект та вільне послуговування власними емоційними станами. У практичній професійно-педагогічній діяльності майбутній учитель образотворчого мистецтва демонструє сформований базис педагогічних здібностей, що віддзеркалює можливість оперувати педагогічно-творчими вміннями в художньо-професійній та педагогічній роботі.

Щодо *середнього рівня* сформованості естетичного світогляду, то він притаманний здібним творчим майбутнім педагогам-художникам, з вираженими творчим та креативним «началом». Водночас фрагментарні естетичні знання та недостатньо розвинене естетичне мислення не дозволяє продемонструвати всієї «палітри» художньо-естетичного смаку вчителя-митця. Студенти здатні до правильної художньо-естетичної оцінки творчих продуктів колег, художників, учнів; водночас не здатні до коректного висловлення та аргументації такої оцінки. Естетичні знання дозволяють повноцінно здійснювати фахову діяльність,

водночас урахувати розвивальний потенціал усіх видів мистецтва та інтегрувати засоби й жанри, форми та стилі вони не спроможні, що зужує палітру реалізації мистецької компетентності в професії. Неусталений емоційний інтелект зменшує спектр емоційних виявів у спілкуванні з іншими, водночас наявність розвиненого критичного мислення унормовує такий негативний вплив. У безпосередній професійно-педагогічній діяльності студенти послуговуються всім спектром педагогічних умінь, однак не вміють їх координувати та встановлювати баланс між педагогічними та творчими зусиллями.

Студенти, які мають *низький рівень* сформованості естетичного світогляду, демонструють творчі вміння та креативність у художній діяльності, водночас у них не сформований повномірно естетичний смак, естетичне мислення є фрагментарним. Молоді люди не здатні до адекватної оцінки власних творчих продуктів і творчих продуктів колег та учнів, їм заважає відсутність усього комплексу естетичних знань, нерозвинене критичне мислення, що зумовлює відсутність мистецької компетентності. Майбутнім учителям образотворчого мистецтва не властивий емоційний інтелект, отже вони не здатні контролювати власні емоційні переживання та оцінити емоційні вияви довколишніх. У безпосередній педагогічній діяльності студенти послуговуються всім функціоналом художніх та мистецьких засобів несвідомо.

У третьому розділі – «Організація та проведення педагогічного експерименту» – описано напрями впровадження структурної моделі, форми та методи реалізації педагогічних умов формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва, представлено результати експериментального дослідження та їхній аналіз.

Упровадження структурної моделі формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва було здійснено за такими концептуальними напрямами: сформувати в студентів особистісну естетично-педагогічну парадигму, побудовану на ціннісному осягненні мистецтва як «скарбниці» духовного багатства людства; забезпечити організацію навчально-виховного процесу на інтегрально-духовному рівні з опорою на творчу самореалізацію майбутніх учителів образотворчого мистецтва; стимулювати пошук самостійних шляхів реалізації студентами естетичного світогляду в майбутній професійно-педагогічній діяльності.

На формувальному етапі експерименту було організовано роботу педагогічного гуртка у формі педагогічної майстерні «*Естетичний світогляд – концептосфера учителя образотворчого мистецтва*». У межах опрацювання матеріалу змістового модуля «Естетико-педагогічний вимір професійної діяльності вчителя образотворчого мистецтва», студенти склали термінологічні карти-тезауруси з метою упорядкування навчальної інформації щодо феномена «естетика», який дещо «розпорошений» у матеріалі різних навчальних предметів. У ході засвоєння навчального матеріалу змістового модуля «Мистецька та художньо-естетична компетентність сучасного вчителя образотворчого мистецтва» з'ясовували функціональну роль естетичного світогляду в системі професійної діяльності вчителя образотворчого мистецтва. Змістовий модуль

«Антропологічні, історико-релігійні та мультикультурні координати естетичного світогляду вчителя образотворчого мистецтва» було розроблено з метою опрацювання студентами інформації щодо специфіки світоглядних орієнтацій учителя-митця.

У процесі реалізації педагогічної умови *«інтеграція дисциплін психолого-педагогічного циклу та дисциплін мистецького спрямування»* акцент було зроблено на стимулюванні пізнавальної активності студентів, застосуванні методів критичного аналізу, що давали змогу осмислювати педагогіку образотворчого мистецтва як особливий вид метахудожньої творчості у зв'язку зі спорідненими галузями науки – мистецтвознавством, культурологією. Цей напрям роботи передбачав: складання карт-тезаурусів «Естетика», «Світогляд», «Мистецтво», «Творчість», «Педагогічна творчість»; складання концептуальних карт «Діалог культур», «Кроскультурна ідентифікація», «Естетичний світогляд», «Дитячий фольклор», «Світоглядний стиль»; складання професіограми «Професіоналізм учителя образотворчого мистецтва»; лінгвістичний аналіз концепта «мистецтво»; аналіз спеціалізованих видань, каталогів експозицій; аналіз мемуарної та бібліографічної літератури; аналіз досвіду роботи спеціалізованих громадських об'єднань.

Майбутні вчителі образотворчого мистецтва детально ознайомилися з концептом «естетичне», розглянули поняття «естетичний смак», «естетичний ідеал», «естетичні знання», «естетичне мислення», «мистецька компетентність», досліджували вектори розгортання наукової позиції вчених В. Черноволенка, В. Шинкарука щодо поняття «світогляд». На заняттях з іноземної мови увагу студентів було сфокусовано на ґрунтовному лінгвістичному аналізі концепту «мистецтво». Мовна об'єктивація концепту «мистецтво», його лексична фіксація дозволила студентам зануритись в англomовний дискурс щодо специфічних понять, які відображають площину мистецької діяльності: вони розглядали макрофрейм «art» як ієрархічну структуру, виокремлювали мікрофрейми «fine arts», «applied arts», «music», «films», «theatre», «painting», «sculpture», «architecture». Інтегруючи навчальний матеріал дисциплін «Історія педагогіки», «Порівняльна педагогіка», «Етнопедагогіка» та «Історія світового та українського мистецтва» студенти аналізували напрями взаємозв'язку та взаємопроникнення різних культур, наголошуючи при цьому на філософських, «світоглядних» відмінностях, що віддзеркалюють менталітет і соціокультурне багатство кожної нації. Було проведено фестиваль *«Орнаментика – культурний код нації»*, у межах якого майбутні педагоги-художники презентували власні інсталяції, кожна з яких відображала специфічний націоментальний код різних народів. Представляючи на фестивалі графічні орнаменти Сходу (Китаю та Японії) студенти акцентували увагу на відмінностях світогляду та культури й освіти Заходу й Сходу, які своєрідно виявляються в традиціях письма, живопису, декорування, а унаочненням української орнаментики виступила вишиванка, яку було продемонстровано в усьому різноманітті візерунків.

Педагогічну умову *«насичення навчально-виховного середовища ВНЗ естетичним змістом»* було реалізовано шляхом урахування потенціалу

позааудиторної роботи студентів. У межах цього напряму було передбачено: роботу дискусійного клубу (дискусії, круглі столи «Естетика та простір самовираження митця», «Художній ракурс та поетика дитячого фольклору»); педагогічні дебати «Я-критик», рольові дебати «Захід-Схід», «Україна-Європа», «Україна-Світ»; розробку проектів з мультимедійною презентацією «Сучасний світ дизайн-культури», «Арт-практики у сучасному українському мистецтві», «Скульптура з піску», «Льодова скульптура», «Декорування та Hand Made: декупаж, петчворкінг, фелтінг, квіллінг, патинування», «Графічний дизайн», «Реклама та медіа-арт», «Книжкова графіка»; заняття-екскурсії «Історична подорож: Джинестра-Хаджибей-Одеса», «Архітектурний портрет Одеси – старого міста», «Архітектура Одеси: класика чи модерн?»; віртуальні подорожі до музеїв та галерей світу; виставкову роботу студентів (виставка робіт дитячого фольклору «Небиличий світ»); фестиваль «Філософія музики та живопису».

Майбутні вчителі образотворчого мистецтва брали участь у різноманітних громадських заходах («Вишиванковий фестиваль», «Схід-Захід», фестиваль вуличних графіті та ярмарки декоративно-ужиткового мистецтва); відвідували музеї, оцінювали історичні та сучасні архітектурні форми міста, дізнавались про історичний та соціокультурний контекст кожного експонату, намагались усвідомити часово-просторові координати, у яких створювались мистецькі пам'ятки. Студенти відвідували виставки льодових скульптур, скульптур з піску, садово-паркового мистецтва, усвідомлюючи інтегративний характер сучасного мистецтва та необхідність постійного професійного вдосконалення відповідно до сучасних тенденцій в образотворчому мистецтві.

Педагогічну умову *«фасилітаційна підтримка становлення творчої особистості майбутнього вчителя образотворчого мистецтва»* було реалізовано з метою досягнення емоційного оптимуму в професійному становленні майбутнього педагога-художника та забезпечення гармонійного просування студента за індивідуальним маршрутом творчого розвитку.

Перевага надавалась таким формам і видам роботи: рефлексивні есе «Чому не існує педагогічного світогляду?», «Сучасна філософія музики та образотворчого мистецтва»; нариси «Митці – медіатори міжкультурного діалогу»; твори-роздуми «Як я розумію поняття «етнічна душа»», «Мій світоглядний стиль», «Художня школа: майстер чи учень?»; рефлексивний аналіз монографій В. Табачковського «Полісутнісне homo: філософсько-мистецька думка в пошуках «неевклідової рефлексивності» та С. Кримського «Під сигнатурою Софії»; цикл аутотренінгових вправ «НЕхудожник, митець!» (вправи «Емоції та творчість», «Мій темперамент», «Емоційний діалог», «Діалог з мистецтвом», «Емоційний інтелект», «Естетичні почуття та емоції»). Упроваджено цикл аутотренінгових вправ, спрямованих на подолання ціннісної дезорієнтації студентів, відпрацювання навичок самозаспокоєння, емоційного контролю та рівноваги, а відтак, формування емоційного інтелекту. На завершальному етапі експериментальної роботи зі студентами було обрано для аналізу методологічний смисл концепту «світоглядний стиль» як віддзеркалення акмеологічних координат професіоналізму сучасного вчителя образотворчого мистецтва. З цією метою

студентам було запропоновано твори-роздуми з аналізом думки О. Лосева про єдність світогляду та стилю мислення, під час яких студенти розмірковували над світоглядно-філософськими парадигмами минулого й сучасного, розглядали культуру і мистецтво кожної історичної доби як проекцію раціональної та ірраціональної людської сутності. Така робота спонукала студентів до усвідомлення соціокультурної цінності мистецької діяльності, формувала специфічний «світоглядний стиль» майбутнього педагога-художника.

Перевірка дієвості педагогічних умов та структурної моделі формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва здійснювалась шляхом порівняння експериментальних даних, одержаних шляхом діагностування сформованості естетичного світогляду за особистісним, практичним та професійним критеріями з відповідними показниками на констатувальному та формувальному етапах експерименту.

До експерименту було залучено студентів ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», студентів Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (108 майбутніх учителів образотворчого мистецтва).

За результатами констатувальних зрізів встановлено, що 75,9 % респондентів КГ (навчання студентів здійснювалось за традиційним алгоритмом) та 77,3 % ЕГ (було впроваджено структурну модель) перебували на низькому рівні сформованості естетичного світогляду. Середній рівень був притаманний 14,8 % респондентів КГ та 14,2 % ЕГ. Високий рівень був зафіксований у 9,3 % респондентів ЕГ та 8,5 % – КГ.

Результати формувального етапу експерименту показали позитивну динаміку формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва під впливом структурної моделі та педагогічних умов (табл. 1).

Таблиця 1

Рівні сформованості естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва до та після проведення формувального етапу експерименту

Групи	Етапи експерименту	Рівні сформованості естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва					
		Високий		Середній		Низький	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%
ЕГ	на початку експерименту	10	9,3	16	14,8	82	75,9
ЕГ	після закінчення експерименту	13	12	73	67,6	22	20,4
КГ	на початку експерименту	9	8,5	15	14,2	82	77,3
КГ	після закінчення експерименту	11	10,4	18	17	77	72,6

Показники рівнів сформованості естетичного світогляду майбутніх учителів образотворчого мистецтва на формувальному етапі дослідно-експериментальної роботи значно підвищилися в ЕГ у порівнянні з КГ: на 2,7 % збільшилася кількість респондентів ЕГ із високим рівнем (у КГ на 1,9%); на 52,8 % – з середнім рівнем (у КГ – на 2,8 %); на 55,5 % зменшився показник низького рівня в ЕГ (у КГ – на 4,7 %).

Таким чином, можна стверджувати, що в ході педагогічного експерименту доведено результативність педагогічних умов та структурної моделі формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та практичне розв'язання наукової проблеми формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва шляхом наукового обґрунтування та перевірки на практиці педагогічних умов та структурної моделі формування естетичного світогляду студентів. Проведене дослідження дало підстави для таких **висновків**:

1. На основі аналізу наукових джерел конкретизовано поняття «світогляд» як форму свідомості, що визначає поведінку людини і шляхом переконань відображає сутність сукупних суспільних відносин, до яких залучається людина; світогляд є стрижнем культури, що об'єднує у свідомості людини знання про світ і саму себе, визначає пріоритет тих чи тих цінностей, спрямовує функціонування різних ланок суспільства, зокрема освіти; поняття «естетичний світогляд учителя» конкретизовано як інтеграційне професійно-особистісне утворення, яке стимулює самореалізацію педагога як суб'єкта професійно-педагогічної діяльності, забезпечує його детермінацію у сфері краси, дозволяє ефективно здійснювати творчу педагогічну діяльність. З урахуванням специфіки професійної діяльності вчителя образотворчого мистецтва (пов'язаної з його емоційно-чуттєвою сферою, розвиненим образним та метафоричним мисленням, творчою уявою, широтою пізнавальних та естетичних інтересів, здатністю мислити нестандартно та панорамно; пошуком учителем образотворчого мистецтва культурно-детермінованих шляхів вирішення завдань професійної діяльності базується на наявності в нього естетичного світогляду), феномен «естетичний світогляд учителя образотворчого мистецтва» визначено як інтеграційний особистісно-професійний конструкт, що детермінує самореалізацію педагога як суб'єкта професійно-педагогічної та мистецької діяльності, забезпечує розгортання широкого спектру його самореалізації в мистецьких координатах, дозволяє ефективно здійснювати естетико-творчу педагогічну діяльність, використовуючи культурно-естетичні еталони як критерії оцінки при вирішенні проблем життєвого та професійного характеру.

2. До структури естетичного світогляду учителя образотворчого мистецтва належать: особистісно орієнтований (вимірюється особистісним критерієм за показниками: творчі здібності, естетичний смак, естетичне мислення), практико орієнтований (вимірюється практичним критерієм за показниками: педагогічно-творчі вміння, емоційний інтелект, критичне мислення) та інтеграційний

(вимірюється професійним критерієм за показниками: здатність до художньо-естетичної оцінки творчих продуктів, естетичні знання, мистецька компетентність) компоненти. З урахуванням компонентів структури естетичного світогляду, критеріїв і показників його сформованості схарактеризовано високий, середній та низький рівні сформованості естетичного світогляду майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

3. Визначено та обґрунтовано педагогічні умови, що забезпечили формування естетичного світогляду майбутніх учителів образотворчого мистецтва: інтеграція дисциплін психолого-педагогічного циклу та дисциплін мистецького спрямування; насичення навчально-виховного середовища ВНЗ естетичним змістом; фасилітаційна підтримка становлення творчої особистості майбутнього вчителя образотворчого мистецтва; розроблено модель такого процесу, до складу якої введено три блоки (цілепокладання, змістовий, результативний), кожен із яких характеризується локальними можливостями, водночас їхній взаємозв'язок віддзеркалює системно-цілісну єдність педагогічних умов, що забезпечує можливість цілеспрямованого формування особистісно орієнтованого, практико орієнтованого та інтеграційного компонентів естетичного світогляду майбутнього вчителя образотворчого мистецтва.

4. Перевірено дієвість педагогічних умов та структурної моделі формування естетичного світогляду (актуалізація проектно-рефлексивної роботи студентів: педагогічної майстерня, дискусійний клуб, рефлексивні есе, складання термінологічних та концептуальних карт, рольові ігри, аутотренінгові вправи, дискусії; активізація проектно-творчої діяльності майбутніх учителів образотворчого мистецтва: конкурсно-виставкова робота, творчі медіа-проекти, рекламні проекти, дизайн-проекування, фестивалі, ярмарки дитячої творчості) шляхом порівняння експериментальних даних на констатувальному та формувальному етапах експерименту: на 2,7% збільшилася кількість респондентів ЕГ із високим рівнем (у КГ на 1,9%); на 52,8% – з середнім рівнем (у КГ – на 2,8%); на 55,5% зменшився показник низького рівня в ЕГ (у КГ – на 4,7%).

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Перспективними напрямками подальшої роботи вбачаємо дослідження особливостей формування естетичного світогляду фахівців освітньої галузі в умовах магістратури та системи неперервної післядипломної освіти; підвищення кваліфікації освітянських кадрів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Huang Gingsheng. Modern education system in PRC / Gingsheng Huang // Revista de Științe Socioumane. Ediție didactico-metodică a Universității pedagogice de Stat «ION CREANGĂ». – Chișinău, 2016. – № 1 (32). – С. 40–44.

2. Huang Gingsheng. The theoretical basis of the problem of forming professional and artistic culture of an art profile contemporary teacher / Gingsheng Huang // Modern Tendencies in the Pedagogical Science of Ukraine and Israel: the way to integration :

international periodical yearbook. – Ariel, 2016. – Issue 6. – P. 160–165.

3. Хуан Цзиншен. Художественная культура как средство формирования духовности китайского народа / Цзиншен Хуан // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського : зб. наук. праць. Сер. : педагогічні науки. – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2016. – № 1 (52). – С. 334–338.

4. Хуан Цзиншен. Експериментальна модель формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва / Цзиншен Хуан // Наука і освіта : наук.-практ. журн. Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Сер. : педагогіка і психологія. – Одеса : ПУНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2016. – Вип. 12/СХХХХХІІ. – С. 83–87.

5. Хуан Цзиншен. Теоретичні засади проблеми формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва / Цзиншен Хуан // Наука і освіта : наук.-практ. журн. Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Сер. : педагогіка і психологія. – Одеса : ПУНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2016. – Вип. 10/СХХХХХІ. – С. 200–205.

6. Хуан Цзиншен. Модель формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва (експериментальна реалізація) / Цзиншен Хуан // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : наук. журн. Сер. : педагогічні науки. – Одеса : ПУНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2017. – № 1 (114). – С. 104–108.

Опубліковані праці апробаційного характеру

7. Хуан Цзиншен. Естетичний світогляд у системі професійної компетентності учителя образотворчого мистецтва / Цзиншен Хуан // Гуманітарні науки сьогодні : обговорення актуальних проблем : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Краматорськ, 26 лист. 2016 р.). – Краматорськ, 2016. – С. 40–43.

8. Хуан Цзиншен. Педагогічні умови формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва / Цзиншен Хуан // Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Вінниця, 28–29 лист. 2016 р.). – Вінниця, 2016. – С. 257–260.

9. Хуан Цзиншен. Діагностувальний експеримент щодо рівнів сформованості естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва (порівняльний аналіз) / Цзиншен Хуан // Модернізація навчально-виховного процесу у сучасних закладах освіти : зб. наук. праць. – Одеса : видавець Букаєв В. В., 2017. – С. 200–207.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

10. Хуан Цзиншен. Традиционные ценности в педагогике Китая / Цзиншен Хуан // Наукові записки : зб. наук. статей. Сер. : педагогічні науки. – К. : вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – Вип. СХХІІІ (128). – С. 221–229.

11. Huang Gingsheng. Traditional chinese painting / Gingsheng Huang / Вісник Львівської національної академії мистецтв. – Львів : ЛНАМ, 2016. – Вип. 28. – С. 233–239.

АНОТАЦІЇ

Хуан Цзіншен. Педагогічні умови формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія МОН України, Хмельницький, 2017.

У дисертації здійснено теоретичний аналіз проблеми формування естетичного світогляду в майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Визначено зміст феномена «естетичний світогляд учителя образотворчого мистецтва» як інтеграційний особистісно-професійний конструкт, що детермінує самореалізацію педагога як суб'єкта професійно-педагогічної та мистецької діяльності. Визначено педагогічні умови такого процесу: інтеграція дисциплін психолого-педагогічного циклу та дисциплін мистецького спрямування; насичення навчально-виховного середовища ВНЗ естетичним змістом; фасилітаційна підтримка становлення творчої особистості майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. Визначено компоненти естетичного світогляду вчителя образотворчого мистецтва (особистісно орієнтований, практико орієнтований та інтеграційний) та критерії його сформованості в студентів (особистісний, практичний і професійний).

Розроблено й обґрунтовано структурну модель формування естетичного світогляду майбутніх учителів образотворчого мистецтва та доведено її результативність і дієвість.

Ключові слова: майбутні вчителі образотворчого мистецтва, естетичний світогляд, формування, педагогічні умови, структурна модель.

Хуан Цзиншэн. Педагогические условия формирования эстетического мировоззрения у будущих учителей изобразительного искусства. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Хмельницкая гуманитарно-педагогическая академия МОН Украины, Хмельницкий, 2017.

В диссертации осуществлен теоретический анализ проблемы формирования эстетического мировоззрения у будущих учителей изобразительного искусства. Определено содержание феномена эстетического мировоззрения учителя изобразительного искусства как интегративный личностно-профессиональный конструкт, который детерминирует самореализацию педагога как субъекта профессионально-педагогической и творческой деятельности. Определены педагогические условия такого процесса: интеграция дисциплин психолого-педагогического цикла и дисциплин художественного направления; насыщение учебно-воспитательной среды вуза эстетическим содержанием; фасилитационная поддержка становления творческой личности будущего учителя изобразительного искусства. Определены компоненты эстетического мировоззрения учителя изобразительного искусства (лично ориентированный, практико

ориентированный и интегративный) и критерии его сформированности у студентов (личностный, практический и профессиональный).

Разработана и обоснована структурная модель формирования эстетического мировоззрения будущих учителей изобразительного искусства и доказана ее результативность и действенность.

Ключевые слова: будущие учителя изобразительного искусства, эстетический мировоззрение, формирование, педагогические условия, структурная модель.

Huang Jingsheng. Pedagogical Conditions of Formation of Aesthetic Worldview of the Future Teachers of Fine Arts. – Manuscript.

Thesis for obtaining a scientific degree of Candidate of Pedagogical Sciences, speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Vocational Training. – Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy Ministry of Education and Science of Ukraine, Khmelnytskyi, 2017.

The dissertation research is devoted to the formation of the aesthetic worldview of the future teachers of fine arts. Based on the results of the analysis of scientific sources, the concept of «worldview» is characterized in the research as a form of consciousness that determines human behaviour, and by beliefs reflects the essence of the total social relations, which involve a person; it is clarified that worldview also is the core of culture, uniting in the human mind knowledge about the world and a person, it determines the priority of different values, directs the functioning of the various parts of the society, in particular education.

The research proved that teachers-artists are carriers of out-of-rational way of spiritual perception of the world, who has the «moves beyond the ordinary», and the creative potential of the gifted person determines the originality of his or her sensation of the world, worldview, attitude to the world, and then world outlook.

It is cleared out that the specificity of professional activity of the teacher of fine art is connected with his or her emotional-sensual sphere, developed imaginative, aesthetic, critical, metaphorical thinking, creative imagination, the breadth of cognitive and aesthetic interests, ability to think outside the box and panoramically. Hence, the search of the teacher of fine art culturally-determined ways of solving problems of professional activity is based on the presence of his or her aesthetic world outlook.

The phenomenon of «aesthetic worldview of the teacher of fine art» is defined as integrative personal-professional construct, which determines the self-realization of the teacher as a subject of professional-pedagogical and artistic activity, ensures the deployment of the wide range of self-realization in art coordinates, enables to conduct efficient, aesthetic-creative pedagogical activity using cultural-aesthetic standards as criteria for evaluating when solving the problems of life and professional character.

To the structure of the aesthetic world outlook of the teachers of fine arts belong practice-oriented (is measured by practical criterion on the following indicators: pedagogical-creative skills, emotional intelligence, critical thinking), personality-oriented (is measured by personal criterion on the following indicators: creativity, aesthetic taste, aesthetic thinking) and integrative (is measured by professional criterion

on the following indicators: ability to artistic-aesthetic evaluation of creative products, aesthetic knowledge, creative competence) components.

According to contextual filling of the structure of aesthetic world outlook and developed criterion database we characterized the levels of well-formedness of the aesthetic worldview of students (high, medium, low). Pedagogical conditions for the formation of the aesthetic worldview of the future teachers of fine arts in higher pedagogical educational institution we have chosen the following: integration of the disciplines of psycho-pedagogical cycle and the disciplines and artistic direction; saturation of the educational environment of the higher educational institution with the aesthetic content; facilitative support of the formation of creative personality of the future teacher of fine arts.

We worked out the model, which consists of three blocks (goal setting, contextual, productive), each of which is characterized by the local abilities, at the same time, their interconnection reflects the systemic-holistic unity of pedagogical conditions, providing the possibility of targeting influence on the components of the aesthetic world outlook of the future teachers of fine arts.

The content of the formative experiment was to implement the model, which included realization of pedagogical conditions. The work with students included: stimulating cognitive activity of the future teachers-artists (independent work on the scientific, bibliographic sources and specialized catalogues of exhibitions, reviewing, preparation of concept maps and thesauri); formation of specific content-cultural field with the aesthetic characteristics, in which the formation of creative individuality of the future teachers-artists took place (pedagogical workshop «Aesthetic world – concept sphere of the teacher of fine arts», festivals, competition-exhibition work, creative projects with multimedia presentation, discussions, role debates, virtual visiting of the museums and galleries around the world, classes-excursions); achieving emotional optimum in the professional formation of the future teacher-artist with the aim of harmonious progress of the student on the individual route of creative development (auto-training exercises, minutes of emotional complacency, reflective essays, compositions- reflections, essays).

Comparative analysis of diagnostics of levels of well-formedness of the aesthetic worldview of the future teachers of fine arts at ascertain and final stages of the experiment have proven the effectiveness of the mentioned pedagogical conditions and the effectiveness of the worked out experimental model.

Key words: future teachers of fine arts, aesthetic world outlook, formation, pedagogical conditions.

Підписано до друку 26.05.2017 р. Формат 60x84/16.
Друк офсетний. Кегль Times New Roman. Ум. друк. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Замовлення № 265.

Видавець ПП Заколотний М. І.
м. Хмельницький, вул. Соборна, 55
тел.: (0382)777-717
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 3770 від 28.01.2010 р.